

Lille Viggs äventyr på julafton (1895)

Skarsnön låg skinande över heden, där man, så stor hon var, såg bara en enda människoboning, och det var en liten stuga, gammal och grå.

De måtte leva ett ledsamt liv, stackarna, som bo där inne, tänkte väl mången resande, som färdades där fram om. Och ödsligt såg det ut på heden, även om sommaren, det kan icke nekas. Ljung och klappersten, buskris och martallar, det var allt som hon kunde fägna ögat med. Men själva stugan var god nog i sitt slag. De mossslupne väggstockarna hade frisk kärne och höllo väl tillhoppa mot köld och blåst. Skorstenen steg bred och tvärsäker över torvtaket, som om sommaren liknade grönt sammet och prydde sig med rödgula blommor. I täppan vid gaveln växte då potatis, morötter och kål, och vid stängslet vallmo, ringblommor och rosor. Där stod också en apel och under den en liten bänk. Fönstret hade en gardin, som alltid var vit.

Stugan och täppan ägdes av mor Gertrud, och hon bodde där med en ungersven, som hette Vigg.

Det var tidigt på morgonen, då mor Gertrud gick ut att göra uppköp hos lanthandlaren i den avlägsne byn. Nu led det mot solnedgången, men hon var icke hemkommen. Vigg var ensam i stugan. Tystnad rådde runt omkring, så långt heden räckte. Under hela dagen hade icke en bjällra hörts och icke en färdeman varit sedd.

Vigg låg på knä med armbågarna mot bordet och tittade ut genom fönstret. Det hade fyra rutor: de tre voro övervuxna med isblommor, men på den fjärde hade han andats, så att isen tinat upp. Han väntade på mor Gertrud, som skulle komma med ett vetebröd, en pepparkaka och ett grenljus, ty det var julafton, men ännu sågs hon icke till. Solen gick ner, och skyarna vid himlaranden lyste som de fagraste rosor. Över hedens snö göt sig ett blekrött skimmer. Snart smälte alla färgerna samman i ett fruset blårött, och fästet mörknade.

Det mörknade än mer inne i stugan. Vigg gick till spiseln, där några falnande glöd lågo i askan. Det var så tyst, att när träskorna på hans fötter klapprade mot golvet, tyckte han, att det kunde höras över hela heden. Han satte sig vid spiselkanten och undrade, om pepparkakan, som han väntade på, hade huvud och förgyllda horn och fyra ben. Han undrade också, huru domherrarna och bofinkarna kunde ha det på julaftonen.

*

Svårt är att säga, huru länge Vigg suttit så, då han hörde bjällerklang. Han sprang till fönstret och tryckte näsan mot rutan för att se vem det månne vara, ty icke kom mor Gertrud med bjällror.

Himmelens alla ljus voro tända. De tindrade och strålade. Långt borta rörde sig något svart på snön. Det kom närmare, närmare, och starkare, starkare ljud bjällroras glada klang.

Vem är det som far där? Han håller sig ju icke på vägen, utan kommer tvärs över heden! Vigg visste väl, var vägen går, han som om sommaren plockat blåbär och lingon där ute och strövat vida omkring -- flera hundra alnar åt alla håll från stugan. Tänk att få åka efter sådana bjällror och köra själv! Knappt hade Vigg önskat det, förrän åkdonet var framme och stannade utanför fönstret.

Det var en släde, förspänd med fyra hästar, mindre än de minsta fölungar. De hade stannat, ty den som satt i släden höll hårt i tömmarna, men de voro väl icke roade av att få pusta ut, ty de fnyste, gnäggade, skakade sina manar och sparkade upp snön.

»Var icke okynnig, Rapp! Stilla, Snapp! Nätt, styr dig! Lätt, håll dig i skinnet!» ropade den som satt i släden. Sen hoppade han ur och gick fram till fönstret.

Maken till karl hade Vigg aldrig sett. Men så hade han då ej heller sett mycket folk. Det var en liten gubbe, just lagom för sådane hästar. Hans anlete var fullt av rynkor, och det långa skägget liknade mossan på stugutaket. Kläderna voro ludna från topp till tå. I ena mungipan satt en snugga; ur den andra ringlade rök.

»God afton, trubbnos!» sade han.

Vigg tog sig om näsan och svarade: »God afton.»

»Är någon hemma?» frågade gubben.

»Du ser ju, att jag är hemma.»

»Ja, det har du rätt i. Jag frågade litet dumt. Men du har så mörkt där inne, fast det är julafton.»

»Jag får både julbrasa och julljus, när mor kommer hem. Ett ljus med tre grenar, du.»

»Hå, mor Gertrud är icke hemkommen än, och du är ensam och får vara ensam en god timme till. Är du icke rädd?»

»Svensk gosse», svarade Vigg. Det hade han lärt sig säga av mor Gertrud.

»Svensk gosse», sade gubben efter och gnuggade sina bälgvantar och tog pipan ur mun. »Hör du, kurre, vet du vem jag är?»

»Nej», svarade Vigg, »men vet du vem jag är?»

Gubben tog av sig pälsmössan, bugade och sade: »Jag har den äran att tala med Vigg, hedens hugstore kämpe, som nyss fått på sig sitt första par byxor, hjälten, som icke det längsta skägg skrämmer. Du är Vigg och jag är julvätten. Har jag den äran att vara känd?»

»Å, är du julvätten? Då är du en snäll gubbe. Mor har ofta talat om dig.»

»Tack för lovordet! Det är dock si och så med den saken. Vigg, vill du följa med ut och åka?»

»Det vill jag, men jag får väl icke, ty om mor kommer hem och jag är borta, hur går det då?»

»Jag lovar, att du skall vara hemma före mor. En karl står vid sitt ord och en gumma vid sin påse. Kom nu!»

Vigg sprang ut. Men vad det var kallt, och vad Vigg var tunnklädd! Vadmalströjan var så snäv, och träskorna hade åter nött hål på strumphälarna, som mor Gertrud lagat så ofta. Men julvätten stängde dörren, lyfte Vigg i släden, svepte slädfällan kring honom, gav honom en rökpuff i näsan, så att han nös, och, klatsch! nu bar det av.

*

Rapp och Snapp, Nätt och Lätt flögo över snön i ljungande hast, och silverbjällrorna klungo över heden, som om alla himmelens klockor ringt.

»Får jag köra?» frågade Vigg.

»Nej, därtill är du för kort i rocken», sade vätten.

»Måhända det», sade Vigg.

Snart hade de heden bakom sig och voro inne i den mörka skogen, som mor Gertrud talat om, där träna stå så höga, som om stjärnorna hängde i deras grenar. Mellan stammarna framlyste stundom ljus från någon människoboning. Vätten hejdade sitt spann invid en liten ladugård.

Mellan stenarna i ladugårdsfoten stack fram ett huvud med två glittrande ögon, som fästes på vätten. Det var tomtormens huvud, som krökte sig till en artig hälsning. Vätten lyfte till svar sin pälsmössa och sporde:

»Snok, Snok Ringelstjärt,
säg mig, vad är huset värt ?»

Tomtormen svarade:

»Fliten bor
här som gäst --
tre kor
och en häst.»

»Det var icke mycket», sade vätten, »men det varder mer, när man och hustru äro idoga. De började med tomma händer och ha sina föräldrar att stödja. Nå, hur sköta de korna och hästen?»

Tomtormen svarade:

»Juvret stint och stävan full,
Pålle han har mod och hull.»

»Än ett ord, Snok Ringelstjärt: vad tycker du om barnen i gården?»

Snok Ringelstjärt svarade:

»Fager mö och glättig pilt,
pojkenes kynne litet vilt,
flickans lynne ljuvt och mildt .»

»De skola ha julklappar», sade vätten. »God natt nu, Snok Ringelstjärt! God julsömn!»

»God natt, du Rappe och Snappe!
God natt, du Nätte och Lätte!
God natt, du käraste vätte!»

sade tomtormen och drog in huvudet.

Bakom slädsätet var en kista. Henne öppnade vätten och framtog varjehanda saker, abcbok och pennkniv till gossen, fingerborg och psalmbok till flickan, garnbunt, vävsked och skottspole till mor, almanack och moraklocka till far, var sitt par glasögon till farfar och farmor. Men dessutom tog han händerna fulla av något, som Vigg icke kunde se, vad det var. »Det är välönskningar och välsignelser», sade vätten. Och så smög han med Vigg till stugan. Där inne sutto de alla kring den sprakande äriln, och far läste högt ur bibeln om Jesusbarnet. Vätten lade tyst och obemärkt sina håvor vid dörren och gick med Vigg tillbaka till släden. Så bar det åter av genom den mörka skogen.

»Jag håller mycket av barnet, som de läste om där inne i stugan», sade vännen;
»men neka vill jag icke, att jag också tycker om gamle Tor i Trudvang.»

»Vem är gamle Tor i Trudvang?» frågade Vigg.

»Å, en riktig hedersknyffel, litet släkt med mig på långt håll», sade vännen. »Svår mot de elake var han: dem slog han med sin hammar. Men de ärlige och de modige höll han av och de arbetsamme. Mest likade han bonden, som skötte sin jord väl och fostrade upp duktiga pojkar. När fara hotade landet, ropade Tor i Trudvang till bönderna: upp, gubbar! och då togo de svärd och sköld och samlade sig från berg och dal, och fienden stod icke emot deras dryga hugg. Du skall också vardas en bra karl, Vigg.»

»Det förstås», sade Vigg.

»Men nu», sade vännen, »har Tor lagt sin hammar vid Jesusbarnets fot, ty bäst är att fara med lämpor, menar han.»

*

Nästa gång vännen stannade var det vid en loge nära en bondgård.

Från logen hördes ett doft, avmätt klappande, liksom av slagor, men detta ljud nästan överröstades av en bäck, som gnabbades med stenar och granrötter. Julvännen knackade på loggluggens lucka, och hon sprang upp. Där inne stodo två små lustige fyrar med buskiga ögonbryn, runda barnkinder, röda toppmössor och gråa tröjor. De tröskade vid skenet av en lykta, så att dammet rök.

Julvännen nickade och sade:

»Tomte-, tomte-, tomtemän,
trösken I på logen än?»

Tomtegubbarna svarade, slängande slagorna:

»Slagan klinge
ticke tack!
Proppad bing,
fyllig stack.»

»Men på julafton kan man ge sig ro», tyckte vännen.

Nissarna genmälde:

»Säden strid,
kakan rund.
Varje tid,
varje stund
har guld i mund.»

»Men I minnens väl, var och när vi skola råkas?»

Nissarna nickade och svarade:

»Om en stund hos fjällets jätte.
Nu farväl, du käre vätte!»

Vännen öppnade kistan och tog händerna fulla av julgåvor och sprang upp till far, mor och barnen i gården. Bland gåvorna var en soldatbössa, ty varje karl bör ha en sådan till värn för sitt land.

Så bar det av från stuga till stuga, från gård till gård. Trevligast, tyckte Vigg, såg det ut i prästgården, där han tittade in genom fönstret. Där satt gamle prästfar, som Vigg kände väl igen, ty han hade flere gånger varit i stugan på heden och hört, huru Vigg förkovrat sig i abcboken, och lagt sin hand på hans huvud. Prästmor och de vackra döttrarna kände han också, ty de voro så snälla mot mor Gertrud. Julvädden tyckte även mycket om prästgården, ty här voro människorna alltid vänliga mot varandra och mot husdjuren och ville, att alla skulle vara lyckliga.

Prästgårdstomten kom ut från ladan och hälsade på julvädden. »Här är nog allting gott», sade vädden.

»Ja, här är trevligt», svarade prästgårdstomten, »men ändå har jag en klagan att framföra.»

»Låt höra då!»

»Jo, Grimma, lilla kossan, var en dag i somras mycket ledsen, när hon icke fick dricka mjölk längre:

Grimma vid grinden
grät och sade:
nu är min moder
mjölkad för andra,
nu får jag gånga
sommaren långa
med svulten mage
i tuvig hage,
den lille mulen
är illa vulen
att nafsas gräset i ris och ljung;
jag borde haft mjölk till fram mot julen,
ty Grimma är ännu så ung, så ung.»

»Hur är det med Grimma nu?» frågade vädden.

»Å, hon äter gräs och hö i kapp med de andra korna och är så fet att hon skiner.»

»Då var det ju ingenting att klaga över», sade vädden.

»Jag tyckte nog så med, men lovade henne ändå att tala om det för dig.»

»Och vad man lovar skall man hålla, det har du rätt i», sade vädden. »Farväl med dig, prästgårdsnisse. Vi träffas snart.»

Medan julvädden och Vigg fortsatte färden, mötte de i skogen en nisse, som hängde läpp och såg butter ut.

»Vart går du, frände?» sade vädden.

»Nisse nöter nu sin sko
för att söka annat bo»,

svarade tomten.

»Varför det?» sporde vädden.

Nissen svarade trumpet:

»Far plär snaska
ur en flaska,
mor är en slaska,

barnen ä' stygga
och aldrig snygga.»

»Fresta ändå på att stanna ett år till», bad julvännen, »annars går all hemfrid bort med dig. Kanhända bättrar det sig, och då kan jag komma med gåvor till er nästa år».
»Nå ja då, efter som du ber mig», sade nissen och vände om.

*

Om en stund höll vännen framför en stor byggnad, där det lyste ur många fönster.
»Här vankas julklappar i mängd», sade vännen och öppnade sin kista.

Vigg häpnade över den grannlåt han såg: armband och halsband, bröstnålar, soljor, spännen, siden och sammet. Det glittrade av guld, silver och ädelstenar. Han såg konstgjorda blommor och luktade på dem, men de hade ingen doft. Dessutom såg han löslockar och lösflätor, och dem undrade han mest över.

»Vad är det?» frågade han.

»Det är fiskeredskap», sade vännen och blinkade med ena ögat; »det är med sådana don fröknarna fånga fisk.»

»Men vad är det?» sporde Vigg och pekade på en gyllene stjärna, som herregårdens ägare skulle bära på rocken.

»Det är också fiskeredskap», sade vännen.

Det kunde Vigg icke rätt fatta, ty han hade aldrig sett mer än ett fiskedon, och det var ett metspö.

Vätten stoppade en fruktkärne i Viggs tröjficka; det gjorde honom osynlig för andras ögon. Så gingo de upp för stora trappan. Där stodo drängar och gäspade. Så kommo de in i ett grant rum med ljuskrona i taket. Där satt nådig frun och gäspade, och fröknarna tittade på en färglagd tavla, som undervisade dem om det allra viktigaste i deras jordeliv: huru folk senast klädde sig i Paris. Herremannen satt halvslumrande med händerna hopknäppta över magen och tänkte på sin höga bildning, ty han hade i ungdomen läst latin och sedan glömt vad han läst.

Hans granne, gamle nämndemannen, var däremot en obildad man, ty han kunde bara sin bibel och lagboken och litet mer dessutom, men hade, stackars han, haft intet latin att glömma.

Vätten framlämnade gåvorna, som mottogos kallt, utom stjärnan. När vännen framräckte henne och sade, att det var en gåva från kungen till herremannen, steg denne upp och log och bugade och talade om konungens nåd och sin egen ovärdighet. Därefter gick han in i närmaste rum, där han trodde, att ingen såg honom, och ställde sig framför spegeln och fäste stjärnan på sitt bröst och, ett tu tre, hoppade han upp och gjorde vad fröknarna skulle kallat ett battement och sade till sig själv: nu har jag nått mitt levnadsmål; sådant får man, när man är ett snällt barn.

»Är han ett barn?» frågade Vigg.

»Nog är han det», svarade vännen.

*

Så kommo de till en annan än större byggnad, där det också lyste ur många fönster. Vätten lyfte och svängde sin pälsmössa och ropade: »Leve, leve, leve!»

»Varför ropar du så?» frågade Vigg.

»Det får du veta om ett tjugotal år härefter, men icke nu», sade hans resekamrat och såg litet illmarig ut. Han öppnade sin kista och framtog några böcker med mycket vackra pärmar.

»De äro praktfullt bundna», sade han, »men vad är deras yta mot deras innehåll? De förvara många de ädlaste tankar, som människor ha tänkt. För herrn och frun här uppe kunde jag icke påhitta bättre julklappar.»

Vigg fick sitta kvar i släden, medan vätten var där uppe. Om det märkligaste han såg där nämnde han ingenting för Vigg. Men jag vet det och kan omtala det. Han såg en gosse, jämnårig med Vigg, en hurtig, vacker gosse, om vilken han förutsett, att han skall varda Viggs trofaste vän och kärke medkämpe i kommande strider för det rätta, sanna och goda. Och i en vagga såg han en flicka, vars lilla mun liknade en rosenknopp. Om henne hade han förutsett, att sedan hon blivit gift, skall hon kalla Vigg sin lille rare man.

*

Nu åkte de till konungens slott, som var än mycket större än herremannens hus. »Här har jag några gåvor att ge till konungasonen», sade vätten, »och det skall gå i största hast, ty sedan skola vi fara till min kung, fjällkungen, och därefter tillbaka till mor Gertrud på heden.»

Än en gång öppnades kistan, och vad Vigg nu fick se övergick allt annat. På en stor silverplåt stodo tusentals stridsmän till häst och fot. När man drog på en vev, skyldrade de och svängde än till höger, än till vänster, och hästarna stegrade sig, och ryttarna högg med svärderna. På en annan plåt, som föreställde havet, sågos skepp med kärrebössor, och, när man drog på veven, sköto kärrebössorna mot en fästning, och fästningen med sina vallbössor svarade. Men den tredje silverplåten var märkligast av alla. Där sågos stugor i mängd och åkrar och ängar omkring dem och människor i hundratal inne och ute, alla så små, att man icke såg dem riktigt tydligt utan genom förstoringsglas. Men vad man då såg mycket! Skördemän, mjölnare, smeder, vävare, skräddare, skomakare, murare, timmermän, snickare och många andra slags yrkesmän, alla i flitigt arbete. Man såg deras hustrur duka bord och vinka sina lekande barn att komma till måltiden. Men man såg också bleka, hungrande barn och sörjande mödrar, som hade knappt något att giva dem att äta.

Med dessa märkliga leksaker sprang vätten upp till konungasonen. »Min prins», sade han, »se icke endast på soldaterna och krigsskeppen! Se också på det arbetande folket! Välsigna det i dina böner till Gud! Och när du varder konung, så ställ som ditt högsta mål att öka folkets trevnad och minska dess lidanden! Den store domaren skall på uppgörelsens dag säga dig: vad du haver gjort desse de ringaste bland mina bröder, det haver du gjort mig.»

Vätten var snart nere igen. Rapp och Snapp, Nätt och Lätt fnyste och gnäggade. Vätten tog tömmarna och satte sig i släden bredvid Vigg, och det bar av i ilande fart genom en mörk skog. »Vart färdas vi nu?» frågade Vigg.

»Till fjällkungen», svarade vätten.

*

Vigg var allvarsam och sade efter en stunds tystnad: »Är din kista tom nu?»

»Nästan», svarade vätten och satte snuggan i munnen.

»Alla andra ha fått julgåvor, men har du ingen till mig?» sporde Vigg.

»Jag har icke glömt dig heller; din julgåva ligger kvar på kistbotten.»

»Visa mig henne, så är du snäll.»

»Du kan vänta, tills du kommer hem till mor.»

»Nej, du vätte, låt mig se henne nu!» sade Vigg otåligt.

»Nå, se där då!» sade vännen, i det han vände sig i släden och drog fram ur kistan ett par tjocka ullgarnsstrumpor.

»Var det ingenting annat?» mumlade Vigg.

»Skulle de icke vara välkomna? Du har ju håll på dina egna strumpor?»

»Dem kunde mor stoppat. Då du givit konungasonen och de andra så granna och roliga saker, kunde du givit mig något sådant också.»

Vätten svarade icke ett ord, utan lade strumporna tillbaka i kistan, men han drog djupare rökar ur pipan än förut och såg allvarsam ut, han ock.

Så gick färden fram under tystnad. Vigg teg och sköt ut munnen och avundades konungasonen de granna julsakerna och var ond på ullgarnsstrumporna. Vätten teg och bolmade ur båda mungiporna. Men granarna susade, skogsbäckarna sorlade, och snön knastrade under hästarnas hovar. Vid skogsbrynet sprang en lyktgubbe och lyste färden, men det var bara fjäsk, ty stjärnorna och skarsnön gävo tillräckligt ljus.

Så kommo de till ett lodrätt berg. Där stego de ur släden. Vätten gaf Rapp och Snapp, Nätt och Lätt var sin havrekaka. Därefter knackade han på bergväggen, och hon öppnade sig. Han tog Vigg vid handen och gick in i rämnan, men många steg hade de icke gått, innan Vigg vart rädd.

Ty därinne var rysligt. Där skulle rått den svartaste natt, om icke mörkret här och där genomskimrats av de glödande ögonen hos huggormar och giftpaddor, som slingrade och krälade på klippornas fuktiga utsprång.

»Jag vill hem till mor», skrek Vigg.

»Svensk gosse!» sade vännen.

Då teg Vigg.

»Vad säger du om den där paddan?» sporde vännen, sedan de gått ett stycke, och han pekade på ett grönt odjur, som satt på en sten och spände sina runda ögon i gossen.

»Hon är otäck», sade Vigg.

»Henne har du skaffat dit», sade vännen. »Ser du, hur stinn och uppblåst hon är? Det är av oförnöjsamhet och avund.»

»Har jag skaffat dit henne, säger du?»

»Ja visst. Du avundades konungasonen hans gåvor och föraktade den skänk jag av vänligt hjärta ville ge dig. För varje ond tanke, som födes hos någon människa som bor i denna nejd, kommer en padda eller en huggorm hit in i rämnan.»

»Det var styggt», sade Vigg, och nu skämdes han.

De gingo vidare i många kroker och kommo allt djupare in i berget. Småningom började det ljusna, och när de svängt om ett hörn, såg Vigg med häpnad en stor glänsande sal.

Väggarna voro av bergkristall och längs de tre av dem stodo små grinande dvärgar och höllo facklor, vilkas sken bröt sig i regnbågens färger mot kristallerna. Vid fjärde väggen satt bergkungen på sin guldtron. Han var klädd i en mantel av asbest, översållad med ädelstenar, men såg sorgsen ut. På en tron vid hans sida satt

hans dotter, klädd i silverskir, och hon var än mer sorgbunden, ja hon tycktes nästan döende. Mycket blek och innerligt vacker var hon.

Mitt i salen hängde en ofantlig våg, och däromkring stodo bergtussar, som lade något än i den ena vågskålen än i den andra.

Och framför konungens tron stod en oräknelig skara tomtebissar från alla gårdar och stugor på flera mil däromkring och omtalade allt vad de människor, i vilkas hus de höllo till, hade tänkt, sagt och gjort under årets lopp. Och för varje god tanke och varje god gärning de omtalade lade bergtussarna gyllene vikter i den ena vågskålen, och för varje ond tanke eller ond gärning, som omtalades, lade de en huggorm eller padda i den andra.

»Vet du, Vigg», viskade julvännen, »saken är den, att prinsessan är sjuk. Hon skall dö, om hon icke kommer snart ur berget, ty hon längtar att andas himmelens luft och se solens och stjärnornas guld, och hon har ett löfte, att om hon får se himmelen, kan hon ock få se änglarna och vinna evig sällhet. Hon trånar och längtar, men ut ur berget kommer hon dock icke förr än den julafton, då det godas vågskål sjunkit till golvet och det ondas stigit till taket, men nu ser du, att skålarna stå så pass jämnt.»

Knappt hade julvännen sagt detta, förr än även han framkallades att avlägga redogörelse. Han hade icke litet att omtala, och det var gott nästan alltsammans, ty de rön han gjort sträckte sig blott till juldagarna, och på den dag, då minnet firas av det fattiga barns födelse, som genom godhet och oskuld är vordet alla tiders konung, pläga ju människorna vara vänligare mot varandra än annars.

Och tussarna lade allt flera gyllene vikter på vågen, ju längre vännen skred i sin redogörelse, och det godas vågskål vart märkbart tyngre.

Men Vigg stod som på nålar, ty han var rädd, att hans namn skulle nämnas, och han spratt till och vart röd och blek, när vännen slutligen uttalade det namnet. Vad vännen sade om Vigg och ullstrumporna, det vill jag för hans skull icke upprepa, men kan ej förtiga, att en av tussarna lade i det ondas vågskål den stora gröna padda, som Vigg förut sett i rämnan och hon vog mycket. Och allas ögon, utom den snälle vännens, som tittade åt annat håll, fästes på Vigg, konungens, konungadotterns, tussarnas, dvärgarnas, tomtarnas, och allas ögon voro antingen så stränga eller så sorgsna, men synnerligen konungadotterns voro så milda och lidande, att Vigg förde båda händerna till anletet och ej kunde se upp.

Julvännen omtalade nu, huru den fattiga mor Gertrud på heden tagit upp den fader- och moderlöse lille Vigg, huru hon flätade mattor och band kvastar och sålde till lanthandlaren i byn för att skaffa födan åt honom, huru hon sydde och lagade hans kläder, huru hon arbetade med lust och kärlek och bar försakelser för hans skull och huru hon gladdes åt hans friska lynne och modiga hjärta och blomstrande kinder och trofasta ögon och gärna förlät hans pojkestreck -- ja, hon bad till Gud för honom var kväll, innan hon somnade, och i dag på morgonen hade hon i den smällkalla vintern gått långt bort till byn endast för att kunna glädja honom på aftonen med grenljus och annat smått.

Och medan vännen talade så, lade tussarna tunga gyllene vikter i det godas vågskål, och den fula gröna paddan hoppade ned och försvann i rämnan, och den väna konungadotterns ögon fuktades, och Vigg snyftade högt.

Ja, han snyftade till och med i sömnen, då bergkungens sal med allt vad däri fanns var borta, och Vigg låg i sängen inne i stugan på heden, där julvännen efter

fullbordad resa sagt honom god natt, fast Vigg då var så sömnig, att han icke hörde det. Den klaraste julbrasa sprakade i spiseln, då han vaknade, och över honom lutade sig mor Gertrud, som sade:

»Stackars lille Vigg, som fått vara så länge ensam här i mörkret! Jag kunde icke komma förr, ty vägen är lång. Men nu har jag grenljus och vetebröd och pepparkaka med mig och även en kaka, som du i morgon skall giva småfåglarna.

»Och se här», tillade mor Gertrud, »här har du ett par ullstrumpor, som jag stickat åt dig i julgåva, ty det är vad du nu tarvar, lille slitvarg. Och här har du ett par läderskor, som jag köpt, för att du skall slippa traska i träskor under julhelgen.»

Vigg hade länge önskat sig ett par läderskor, och nu synade han dem på alla sidor med glada ögon. Men än längre synade han ullstrumporna, så att mor Gertrud trodde, att han ville hitta någon orätt maska i dem, men saken var den, att Vigg tyckte, att de voro alldeles lika med dem han sett i vättens kista. Därefter slog han sina armar kring mor Gertruds hals och sade: »Tack, mor, för strumporna och för skorna -- och så för strumporna!»

*

Nu sattes grytan på spiseln, en vit duk breddes över bordet och grenljuset tändes. Vigg sprang omkring i de nya strumporna och skorna. Emellanåt stannade han vid fönstret och såg underfundigt ut åt heden och visste ej rätt, huru det gått till med hans hemfärd. Men julvännen är snäll och mor Gertrud snäll, det hade han tydligt för sig, och julaftonen en ljuvlig afton, det visste han.

Där ute strålade tusen stjärnor ned på den tysta heden. Och i hedens enda stuga rådde spiselvärme, hjärtevärme och glädje.

[Viktor Rydbergs fjärde och sista version av *Lille Viggs äventyr på julafton*, utgiven på Albert Bonniers förlag 1895 i en upplaga försedd med illustrationer av Ottilia Adelborg. Jag har moderniserat stavningen men behållit grammatiken, inklusive verbens pluralformer.]

